

Gattu

Foto: Biografcentralen

Sedan hans mor dog och hans far irrade iväg i förtvivlan bor och arbetar nioårige Gattu hos skrothandlaren Anees Bhai. Anees Bhai säger att han tog sig an pojken för hans oskyldiga uppsyn, men denna till trots är Gattu ett nyfiket, driftigt och envist barn som inte är slav under moralens kompass. För även om sanningen alltid segrar så kräver ju striden list ... ! **Gattu** är en både klassisk och uppfriskande filmsaga om att leka sig igenom en tuff verklighet och att i leken lära sig vikten av vänskap, mod och nyfikenhet.

Rek. för åk 1–5

EN FILMHANDLEDNING AV KALY HALKAWT

Handling

Medan förtexterna rullar får vi en animerad presentation av filmen som också kan fungera som handlingsreferat; En pojke sitter och jobbar på marken när han hamnar under

skenet från en pappersdrake och då lyfter blicken mot skyn. Draken blir hans ledljus och han följer den genom staden. Han hamnar i skumma gränder och på farliga strapatser, men när han tappar fotfästet och trillar är det också

draken som får honom att resa sig igen. Han följer den ihärdigt och med stor list och till slut lyckas han hitta ett sätt att bemästra draken och följa den upp över takåsarna.

Mycket av Gattus tid ockuperas

av tankar på att besegra den svarta draken Kali som triumferar på himlavalvet. När kollegan Kareem ber om förskott uppenbaras att någon har stulit 50 rupier. Gattu svär på att han inte har pengarna och han är upprörd över att anklagas för att ljuga. I nästa klipp får vi se honom spendera 50 rupier hos drakmakaren Lala. För att öka sina chanser att besegra Kali behöver Gattu komma upp på skräddarens tak. Det får han göra om han i gengäld lovar att leverera ett brev till handlarens dotter, som skräddaren förälskat sig i. Gattu ingår avtalet men river sönder brevet och slänger det innan han klättrar upp på taket.

Efter ännu en förlorad strid mot Kali bestämmer sig Gattu för att bättra på oddsen genom att ta sig upp på taket som tillhör Roorkee skola nr 19. Men hur släpps man in där om man är en fattig pojke som varken kan läsa eller skriva eller äger en skoluniform? Gattu stjälar kläder från ett klädsträck och byter om på en offentlig toalett. Sen har han turen att anlända till skolan samtidigt som en grupp utbytesstudenter, vilket gör att han passerar för att vara en av dessa.

I skolan får han se hur pojken vars kläder han har tagit bestraffas för att han kommer utan skoluniform och Gattu har inte helt lätt att smälta in bland de andra femteklassarna. Han kan inte nationalsången och förstår inte vad det står i böckerna. Han är tvungen att stjäla skolböcker från sina klasskamrater och fejkar sjukdom för

att slippa ur knipa när han inte klarar av uppgifterna.

Att ta sig upp på skolans tak visar sig också svårare än vad Gattu räknat med. Det är avgränsat med ett galler och Gattu måste komma på en ny strategi. När han ertappas med att ha stulit skolböcker från sina klasskamrater hittar han på en ny historia; han utger sig för att vara agent på uppdrag för att stoppa ett terrordåd mot skolan. Minky, Manuj och Honey Singh blir hans följeslagare som ska se till att Gattu kan ta sig upp på taket och ”signalera till chefen” genom att flyga en röd drake i 15 minuter.

Med sina kamraters och ytterligare några rekryters hjälp verkställer Gattu sin plan. Från taket besegrar han Kali, men segrans sötma har en bitter eftersmak när Gattu inser att eleverna som hjälpt honom straffas för det upptåg som han är skyldig till. Gattu står plötsligt inför en ny strid; den med sig själv. Han måste nu samla sitt mod och återvända till skolan för att berätta sanningen om vem han är och vad han gjort. Ärligheten lönar sig och rektorn välkomnar Gattu att gå på skolan tillsammans med sina vänner.

Inte så lätt att göra rätt – om etik och moral

”Det är allmän egendom, dela på grejerna” uppmanar Gattu de sopletande barnen när ledaren Sulemaan knuffar bort en annan pojke. ”Gattu skulle aldrig stjäla” säger kvinnan i butiken om honom. Men trots att Gattu verkar

vara en hederlig pojke får vi snart anledning att ompröva uppfattningen om hans goda moral. När Kareem ber om förskott för att kunna köpa ögondroppar till sin sjuka mamma upptäcker chefen Anees Bhai att 50 rupier är borta. Gattu sliter, efter anklagelsen om att ha tagit pengarna, upprört av sig skjorta och byxor för att bevisa att han inte gömmer något på sig. Men klippet till scenen därpå får oss att tro att han döljer något. Då ser vi Gattu hos drakmakaren Lala, där han har exakt 50 rupier att spendera på en för honom väldigt dyr drake. Pengarna har han dessutom finurligt gömda med en gummisnodd under kalsongerna.

- Vad är moral?
- Går juridisk rätt och orätt hand i hand med vad som är moraliskt rätt och orätt?
- Diskutera i klassen; vad gör Gattu som kan anses omoraliskt och etiskt fel? Gör han något som är fel enligt lagen?
- Tycker klassen att skolans motto ”sanningen segrar alltid” stämmer?
- Är det alltid fel att ljuga?
- Vad menas med ”vita lögn”? Finns det lögn som är värre än andra?
- Har eleverna hört uttrycket att ”ändamålet helgar medlen”? Vad betyder det och instämmer de i påståendet? Får man göra vad som helst om syftet är tillräckligt ädelt?

Indien brukar kallas världens största demokrati, med över en miljard invånare. Roorkee, där filmen utspelar sig, är en stad i den indiska delstaten Uttarakhand som ligger i norr, vid bergskedjan Himalayas fot. Indien gränsar till Pakistan i väster, till Kina, Nepal och Bhutan i nordost och till Bangladesh och Burma i öster.

- Hitta Uttarakhand och Roorkee på en karta! Hur ser geografien ut i området? Fick eleverna någon känsla för omgivningen och miljön/naturen i filmen?

- Ta reda på vad befolkningen i Uttarakhand-distriktet lever av. Vilken roll spelar ett lands geografi för hur folk lever och vad de försörjer sig av?

Indien är en sekulär stat; det finns ingen statsreligion och religionen ska inte ha någon betydelse i det politiska livet. Filmens andra huvudperson jämte Gattu, Kali, för tankarna till hinduismen. Den svarta obesegrade draken Kali är nämligen namne med Shivas fru, Kali, som är gudinnan över tid, förändring och förstörelse. Kali kommer från ordet kala, som på sanskrit betyder just *tid* men också *svart*. Inom hinduismen är Kali en mäktig gudinna som också associeras med shakti – kapacitet, makt, skaparkraft och moderlighet. Inte undra på att filmens drake är en mäktig motståndare!

- Nu när eleverna vet vem Kali är; reflektera över berättelsens innebörd! Vad är det som Gattu besegrar och vinner i historien?

Olika livsvillkor och rätten att leka sig igenom verkligheten

Sedan 2012 är barnarbete helt förbjudet i Indien. Redan 1986 antogs en lag som förbjöd barnarbete för barn upp till 14 år, men då bara inom verksamheter som klassades som farliga för barnets hälsa. 2009 lagstodgades skolplikt och att utbildning ska vara gratis för alla barn upp till 14 år.

UNICEF betonar att barnfattigdom inte ska låsas vid faktorer som låg inkomst eller låga nivåer av konsumtion. För barn är fattigdom förhållanden som hämmar deras fysiska, intellektuella och känslomässiga utveckling. Konsekvenserna av barnfattigdom är bestående, eftersom chansen till en hälsosam start eller grundutbildning sällan återkommer eller kan kompenseras.

Det innebär att fattigdom under barndomen ofta leder till fattigdom även i vuxen ålder, vilket i sin tur gör barnfattigdom till ett samhällsproblem som befäster och förvärrar sociala och ekonomiska ojämlikheter.

- Diskutera i klassen vad fattigdom är och varför fattigdom uppstår. Återkoppla till filmen och den situation som Gattu befinner sig i. Vad tror

eleverna att han har för framtid? Kan Gattu, Minky, Manuj, Honey Singh och de andra barnen bidra till att förändra samhället på något sätt?

- Koppla ihop fattigdom med diskussionen om etik och moral. Vad är rättvis fördelning?

I Barnkonventionen kan man i artikel 29 läsa: ”I skolan ska du få utvecklas på alla sätt och förberedas för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle. Du ska också lära dig att respektera de mänskliga rättigheterna, dina föräldrar, din egen och andras kultur samt naturen.”

I filmen *Gattu* får vi se hur svåra livsvillkor skapar olika verkligheter för huvudkaraktären. Gattu är en modig pojke som inte ser sig själv som ett offer och leker sig igenom livet för att få det han vill ha. Vi får se hur Gattu ljuger och stjäl och lurar andra för att få sin vilja igenom. Men hans kompromisslösa attityd och envisa dröm om att besegra Kali leder honom till en ny dröm; att gå i skolan på riktigt.

När Gattu går hem efter första dagen på skolan berättar han för Anees Bhai att han varit i skolan och att ”skolan är en bra plats där de berättat fina historier för eleverna”.

I skolan får vi se Gattus dubbla upplevelse av verkligheten. I en av de första scenerna får vi hur han inte alls kan sjunga med i sången som resten av eleverna sjunger i kör. Samtidigt undersöker han med nyfikenhet böckerna i väskan han stulit. I skolan är Gattu både nyfiken men samtidigt lömsk mot sina vänner.

- Vilka förväntningar hade eleverna på skolan innan de började? Vilka faktorer, tycker eleverna, avgör ifall en skola är bra eller dålig?
- Varför är det viktigt att gå i skolan?
- Diskutera med eleverna hur och vad de tycker om att leka för lekar. Vilken betydelse har leken för dem?
- Gattu får Kareem att ljuga för Anees Bhai om att hans mamma är på sjukhus. Vad betyder det att man manipulerar någon? Kommer eleverna på fler exempel hämtade ur filmen?
- Är Gattu en bra vän? Varför/varför inte?
- Varför tror ni att Minky, Manuj och Honey Singh väljer att hjälpa Gattu?

Den naturvetenskapliga tillvaron

Inom humaniora studerar man människan som en kulturell varelse. Då intresserar man sig för till exempel frågor om etik och moral, historia och sociologi. Även religionsstudier räknas till humaniora, men samspelet mellan religion och naturvetenskap är förstås essentiellt och per definition föremål för intresse.

Naturvetenskap är läran om den fysiska världen. Naturvetenskaplig metod går ut på att genom empiriska mätningar testa hypoteser om tillvaron. Det betyder att man behöver kunna observera, mäta, testa och upprepa de fenomen man företar sig att utforska. Om man ska intressera sig för berättelsen om Gattus bedrift utifrån ett naturvetenskapligt perspektiv får man alltså fokusera frågor och observationer som går att avgränsa och undersöka systematiskt.

- I filmen får Gattu lära sig om gravitationen, tyngdkraften. Vad är det och hur fungerar den?
- Vad är krut, som Gattu menar att han har i sin tändsticksask?
- Vilka egenskaper har syror?

I Indien kallas den typ av stridsdrakar som Gattu flyger för patang men drakflygning är populärt på många håll jorden över och människor har flugit med drakar i nära 3.000 år. I Kina

användes flygande drakar som ett sätt att mäta avstånd och vindar och som kommunikation inom militären. Under 1700- och 1800-talet började man att intressera sig av drakar i vetenskapliga syften även i Europa. 1752 visade till exempel Benjamin Franklin att blixnar var strömförande genom att – farligt nog! – flyga en drake under ett åskväder.

- Ta reda på varför en drake kan flyga! Vilka är de naturvetenskapliga förutsättningarna och vad behövs för att göra en enkel drake?
- Människan har alltid drömt om att flyga. Vilka försök och uppfinningar som handlar om flygande känner eleverna till? I filmen visar Gattu de andra barnen hur man kan konstruera en enkel luftballong. Förklara hur det går till; vad bestod konstruktionen av och varför flyger den?

- Förklara vilka naturvetenskapliga förutsättningar som gjorde att Gattu kunde besegra Kali! Bygg gärna egna drakar och testa hur de kan förbättras!

Tips på fördjupning

- Filmen *Ali Zaoua* (Nabil Ayouch, Marocko, 2001). En stark berättelse om vänskap, längtan och solidaritet bland gatubarn i Casablanca.
- Filmen *Mitt hem är Copacabana* (Arne Sucksdorff, Sverige, 1965) är ytterligare en engagerande berättelse

om gatubarn, denna gång i Rio de Janeiro. Ingår i Filminstitutets satsning *Länge leve filmen!*.

PRODUKTIONSUPPGIFTER

Indien, 2012

Regissör: Rajan Khosa

Producent: Childrens Film Society, India

Foto: Satya Rai Nagpaul

Klippning: Antara Lahiri

I rollerna:

Gattu - Mohammad Samad

Anees Bhai - Naresh Kumar

Minky - Zoya Arshad

Manoj - Harshit Kaushik

Honey Singh - Sarvasva Singh Pundir

Sulaiman - Mohit Pandey

Tekniska uppgifter:

Åldersgräns: 7 år.

Längd: 77 min.

Distribution:

Biografcentralen, www.biografcentralen.se,
info@biografcentralen.se

Observera!

Svenska Filminstitutet kan inte garantera att filmen finns i distribution sedan den har slutat visas på ordinarie biografrepertoar. Via länken www.sfi.se/filmdistribution kan ni lära er mer om hur man hittar och bokar film.

Redaktion: Kaly Halkawt & Malena Janson,
Regioner & Barn, Unga, Svenska Filminstitutet,
Oktober 2014